

3.4. O‘z-o‘zini rivojlantirish

O‘z-o‘zini rivojlantirish - bu o‘z shaxsini takomillashtirish va ko‘zga tashlanadigan moyillik deb ta'riflanadi. Buning aksi, o‘zini o‘zi boshqarish, Osiyo jamiyatlarining madaniy qadriyatlari bilan ko‘proq mos keladi. Bu Kanadalik va Yaponiyalik kollej o‘quvchilarini taqqoslagan laboratoriya tadqiqotida qo‘llab-quvvatlandi. O‘z-o‘zini rivojlantirish Kanada talabalari orasida ancha keng tarqalgan edi. Yaponiyalik talabalar orasida o‘z-o‘zini tanqid qilish sezilarli darajada yaqqol namoyon bo‘ldi (Xayn, Takata va Leman, 2000). Shunga o‘xshash natijalar kollektivlik va individuallik madaniyatlarga nisbatan o‘z-o‘zini baholash va so‘rovnoma javoblarini taqqoslaydigan uchta qo‘shimcha tadqiqot ishlaridan olingan. Ushbu holatlarda mavzular Yapon kollejlari talabalari Amerika kollejlari talabalari bilan, Xitoyning Singapurdagi litsey va kollej o‘quvchilari, Isroildagi yahudiy litseylari va kollej o‘quvchilari bilan taqqoslaganda ikkala tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, kollektivlik madaniyat vakillari (Yaponiya va Xitoy) individuallik madaniyatlariga (AQSh va Isroil) qaraganda ancha ko‘proq o‘zini tanqid qilishdi va o‘zlarini rivojlantirishni ancha past darajada ko‘rsatdilar (Xayn va Renshou, 2002; Kurman, 2001)). Amerika Qo‘shma Shtatlari, Meksika, Venesuela va Xitoyda yashovchilarni taqqoslash bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, xitoyliklar o‘zlarini rivojlantirishga qaratilgan boshqa madaniyatlarga qaraganda eng kuchli tendentsiyani namoyish etishdi (Cherch va boshq., 2014). Norvegiya, Shvetsiya va Daniya kabi shimoliy madaniyatlar o‘z-o‘zini rivojlantirishni rag‘batlantiradigan madaniyatlarning yana bir namunasini taqdim etadi. Kollektivlik madaniy kontseptsiyasi odamlarni o‘z manfaatlarini o‘zgalarning manfaatlaridan ustun qo‘ymaslikka va boshqalar huzurida kamtarlikni ko‘rsatishga buyuradi. Amerika Qo‘shma Shtatlari va Norvegiyadagi kollej o‘quvchilarini taqqoslash natijasida amerikaliklar norvegiyalik talabalarga qaraganda o‘zlarini ijobiy shaxsiy xususiyatlari bo‘yicha o‘rtacha darajadan yuqori va salbiy xususiyatlari bo‘yicha o‘rtacha darajadan past

deb topdilar. Norvegiyalik talabalar orasida bir xil darajada topilmagan AQSh talabalari orasida o'zini o'zi rivojlantirish tendentsiyasi turli mamlakatlarda o'qitiladigan qadriyatlar bilan belgilanadigan madaniy ta'sirga o'xshaydi (Silvera & Seger, 2004). Individualizmdagi katta farqlar geografik jihatdan bir-biridan uncha uzoq bo'lmagan madaniyatlarda ham topilgan. Yaponiya kabi Sharq madaniyati va Qo'shma Shtatlar kabi G'arb madaniyati o'rtasida farqni kutish mumkin, buni biz ko'rdik. Ammo Ispaniya va Gollandiya singari Evropa madaniyatlari o'rtasida farqlar ham qayd etilgan. Odamlarning o'z-o'zini hisobotini hisobga olgan holda o'tkazilgan taqqoslash shuni ko'rsatdiki, ispan xalqi ko'proq oilaning xavfsizligi, ota-onani hurmat qilish va boshqalar tomonidan tan olinishi kabi sharaf va oilaga oid qadriyatlar bilan shug'ullangan. Aksincha, Gollandiyaliklar ambitsiya, qobiliyat va mustaqillik kabi individualistik qadriyatlarga nisbatan ancha yuqori natijalarga erishdilar (Rodriguez-Mosquera, Manstead, & Fischer, 2000). Agar o'zingizni o'zini rivojlantiruvchi deb hisoblasangiz, ehtimol, bu unchalik yomon emas. Evropaning turli mamlakatlarida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'zini o'zi yaxshilaydiganlar boshqalar tomonidan hissiy jihatdan barqaror, ijtimoiy jihatdan jozibali va ijtimoiy ta'sirchan hisoblanadi (Dufner, Denissen, Sidiilides, Van Zalk Meeus, & Van Aken, 2013). Va nihoyat, amerikalik kollej talabalari o'rtasida o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'zini yuqori baholaydigan va o'zini o'zi yuksaltiradiganlar o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan do'st, o'rtoqlarni qidirmoqdalar. Boshqacha qilib aytganda, o'z-o'zini rivojlantiruvchilar o'zlari o'ylagandek buyuk kishini qidirmoqdalar (Brown, Brown, & Kovatch, 2013).¹⁰

---

¹⁰ (Duane P. Schultz and Sydney Ellen Schultz (2015) Theories of Personality, Printed in the United States of America. 516-p)